

Millî Kùltür

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

SAYI : 38

ŞUBAT — 1983

İÇİNDEKİLER :

- 1 MEHMET AKİF İÇİN
İhsan KURT
- 2 AVRUPA ÜLKELERİNDE DİL ÖZLEŞTİRMESİ
Prof. Dr. Vural ÖLKÜ
- 5 GRİJGAL KADISI DESTANI ve ÖMER SEYFETTİN
H. Fethi GÖZLER
- 8 ERDEK SEVDALARI (Şiir)
İlhan GEÇER
- 9 YAĞMUR BEKLERKEN
Prof. Dr. Mehmet KAPLAN
- 12 ŞEREFSİRİN SOKAĞINDAKİ ÇEŞME (Şiir)
Fezai HALICI
- 13 ÇOK BİLEN ÇOK YANILIR
Doç. Dr. İsmail PARLATIR
- 14 HEYECAN (Şiir)
Vahdet Nailiz AKSU
- 15 İSLÂMDA TASAVVUFUN KÖKENİ
Servet BAYGÖLU
- 16 BUGÜNKÜ TÜRK ROMANINDA ANLATIM TEKNİĞİ
Prof. Dr. Gürsel AVTAÇ
- 19 DERTLEŞME
Melide ÖZATA
- 20 TÜRKİYE'NİN BÖLÜŞÜLMESİYLE İLGİLİ GİZLİ ANLAŞMALAR
İsmet PARMAKSIZOĞLU
- 22 ZAMAN ÇIKMAZINDA (Şiir)
Coşkun ERTEPİNAR
- 23 RESİMLİ KİTAP ve II. MEŞRUTİYET YILLARINDA DERGİLER
Necmettin TURUNAY
- 26 ÖZDEYİŞ (Şiir)
Ferzande IŞIK
- 27 THOMAS STEARN ELIOT ve A. HAMDİ TANPINAR - II
Sevim KANTARCIOĞLU
- 32 KARACAĞLAN ve NASİHAT DOLU BİR ŞİİRİ
Dr. Önder GÖÇGÜN
- 35 YUNUS EMRE'NİN DİVANINDA ATA SÖZLERİ
Behçet DEDE
- 36 HALK ŞAİRLERİ ARASINDA YILIN YEDİ ŞİİRİ YARIŞMASI
SONUÇLARI
Necati GÜNGÖR
- 39 II. MEŞRUTİYET'TEN SONRAKİ BAZI EDEBİ ve FİKRİ FAALİYETLER
ÜZERİNE
Dr. Abdullah UÇMAN
- 43 GEZİ NOTLARI - II BATIDAKİ SANAT ESERLERİ
Sabahattin ENGİN
- 46 KORKUT SÖZÜNÜN ETİMOLOJİK TAHLİLİ ve KORKUT TİPİNİN KÖKÜ
HAKKINDA KAYITLAR
Miralı SEYİDOV
- 51 ÇOCUK KİTAPLARININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ
Hasan Lâtif SARIYÜCE
- 53 PARA ve ZAMAN
Cem KARAER
- 53 ÖKSE OTU
Cengiz KAZAK
- 54 ATATÜRK (Şiir)
Sabahattin ÇANKAYA
- 55 NAMIK KEMAL ve ATATÜRK
Mustafa ÖZCAN
- 58 ÖRF ve ADETLERİMİZ
Nail TAN
- 61 OSMANLI SİYASET - NEMELERİNDE HALK
(Reaya ve Beraya, Sanatkârlar, Tüccarlar)
Doç. Dr. Ahmet UĞUR
- 63 SEVİNMENİ GÖRMEK İÇİN (Şiir)
Selma GÖKNAR

ÖN KAPAK : İstanbul Kapalıçarşı'dan bir görüntü.

Millî Kültür

İKİ AYLIK DERGİ

SAYI : 38

ŞUBAT — 1983

İmtiyaz Sahibi
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Adına

Burhanettin YILMAZ

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden
Mes'ul Müdür

Cevdet TÜRKEROĞLU

Yazı Kurulu

Prof. Dr. Zeynep KORKMAZ

Fezai HALICI

Yavuz Bülent BAKİLER

Cevdet TÜRKEROĞLU

İdare Yeri

Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kütüphaneler ve Yayımlar
Genel Müdürlüğü
Kültürel Yayınlar
Dairesi Başkanlığı
Mithatpaşa Cad. No. 33
Yenişehir/ANKARA
Tel : 31 84 80

FİYATI 75 TL.

Yıllık Abone Bedeli : 450 TL.
Dış Ükelere \$ 3, DM 5

ABONE YAZIŞMA ADRESİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı
Döner Sermaye İşletmesi
Merkez Müdürlüğü
Mithatpaşa Cad. No. 33
Yenişehir/ANKARA
Tel : 31 33 45

Basıldığı Yer :

BAŞBAKANLIK BASIMEVİ
ANKARA — 1983

Gönderilen yazılar yayınlansın
yayınlanmasın geri verilmez.

Prof. Dr. Mehmet KAPLAN

Tarık Buğra bu romanında, Cumhuriyet devri Türkiye'sinde bugün için de önemli ve mânâlı politik ve sosyal bir hadise olan Serbest Fırkanın bir Orta Anadolu kasabasında yapmış olduğu tesiri inceliyor.

Serbest Cumhuriyet Fırkası 12 Ağustos 1930'da kurulmuş, 17 Kasım 1930'da kapanmıştır. Kurucuları, Atatürk'ün yakından tanıdığı ve şahsiyetlerine güvendiği Cumhuriyet Halk Partisi'ne mensup şahıslardır. Başkan; Ali Fethi (Okyar), kâtib-i umumî Nuri Conker'dir. Üyeleri arasında devrin meşhur yazarlarından Ağaoglu Ahmet, Atatürk hayranı şair Mehmet Emin Yurdakul, İstanbul Milletvekili Süreyya İsmen Paşa da vardır.

Yeni bir parti demek, mevcut parti veya partilerden ayrı bir düşünce ve ayrı bir sosyal, politik görüş demektir. İnkılapların, tamamlanmış olsalar bile, henüz halkın ruhuna iyice yerleşmediği bir devirde, Atatürk'ün böyle bir fırkanın kurulmasına müsaade etmesinin, hatta bizzat istemesinin anlamı gerek halk, gerek aydınlar tarafından açık ve seçik olarak anlaşılmalıdır. Tarık Buğra'nın roman kahramanları da onu çeşitli şekillerde yorumlarlar. Fakat romanın esas konusu, Serbest Cumhuriyet Fırkasının politik anlamı değil, halk üzerindeki tesiri, daha doğrusu idareci zümre ile halk kitlesi arasındaki ilişkidir.

Devleti her rejimde daima sınırlı bir aydınlar zümresi idare eder. Halk yaşayış tarzı itibarıyla daima idareci zümreden ayrıdır. Halkın bizzat devleti idare ettiği hiçbir yerde, hiçbir devirde görülmemiştir. Demokrasilerde halkı temsil eden şahıslar, serbest seçimle iktidar mevkiine geçme suretiyle halktan ayrılmış olurlar. İdare mevkiine geçme, kendiliğinden, insanların düşünüş, duyuş ve davranış tarzlarını değiştirir. Bun-

YAĞMUR BEKLERKEN

dan dolayı, hemen her devirde idareci zümre ile halk kitlesi arasında gizli veya açık bir anlaşmazlık ve çatışma olur. Politikayı ilgi çekici yapan da budur. Edebi eserler genellikle insanlar arasındaki anlaşmazlık ve çatışmaya (conflict) dayandığı için edebiyatçılar politik konuları ele almaktan hoşlanırlar. Fakat bir edebî eseri edebî kılan, politika veya çatışma değil, konunun ele alınış ve işleniş tarzıdır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesini dikkate şayan yapan mübhemiyetidir. Şiirde «mânâ mübhemiyeti» ne kadar önemli ise, hikâye, tiyatro ve romanda da o kadar önemlidir. Edebi eser canlılığını, bu mübhemiyetten alır. Aynı hadisele- rin değişik şekillerde yorumlanması, insanları birbirinden ayırır, karşı karşıya getirir, dram veya trajedi de bundan doğar. Tarık Buğra'nın romanını ilgi çekici yapan âmillerden biri, iyi niyetli insanların iyi niyetleri yüzünden trajik bir duruma düşmüş olmalarıdır.

Romanın esas kahramanı, Serbest Cumhuriyet Fırkasının taşra kurucusu Rahmi ile Cumhuriyet

halk Fırkasının merkezden gönderdiği müfettiş arasındaki nazik konuşma, meselenin bugün için de taşıdığı anlamı çok iyi ortaya koyar: «Türkiye'yi ve Büyük alâskâr'ı sevmek ve düşünmek ve Türkiye ile Büyük Gazi için bir şeyler yapmak arzusu duymak ve yapılanların ve yapılması gerekenlerin doğrusu ve eğrisi üzerinde fikir beyan etmek sadece ve sadece İsmet Paşa ile erkânına münhasır bir imtiyaz sayılmazsamıyorum (1)».

Halk Partisi müfettişinin etrafında bulunan dalkavuk ve menfaatperestler, Rahmi'ye fikrini geliştirme imkânı vermezler. Ziyafet sofrasında müfettiş beyin sağında oturan Gülbeyazların Mahmud eğilir ve oldukça yüksek bir sesle, müfettiş beye:

— Sazan yumurtasından hiç almadınız beyendi, pek güzeldir, diyerek araya laf karıştırır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletinin kendisine ebedî olarak minnet duyduğu bir insandır. Fakat Rahmi'nin söylediği gibi «Türkiye'yi ve Atatürk'ü sevmek ve onlar için bir şeyler yapmak istemek, yapılanların ve yapılması gerekenlerin doğrusu ve eğrisi üzerinde fikir beyan etmek» sadece ve sadece belli insanlara mı hasdır?

Bu meselenin bugün de söz konusu olması, Buğra'nın romanını aktüel bir hale getiriyor. Buğra, romanında idare edici zümre ile halk arasındaki ilişkiyi devir, zaman ve mekân şartları içinde çok güzel tasvir ediyor. Fakat romanda bu tezad- dan çok daha önemli olan, idareci zümre ile halk arasında bulunan Rahmi'nin yaşayış, düşünüş, duyuş ve davranış tarzıdır. O, ne idareci zümreye, ne de halk tabakasına mensuptur. Onu daha büyük çapta bir aydın tipi olarak tanımlan Kenan Bey ile karşılaştırabiliriz. Kenan Bey, Rahmi'nin büyük saygı duyduğu bir şahsiyettir. Rahmi'yi politika hayatına iten odur. Kenan Bey bir idealisttir. O, kendisini «hal- ka rehberlik yapmak vazifesi ile mükellef sayan» bir insandır. Ne

1) Yağmur beklerken, İstanbul 1981, Ötügen Yay., s. 168. (Zikredilen sahife numaraları bu kitaba aittir.)

kadar iyi niyetli olursa olsun, sırtını halka dayamayan bir idareci zümre, memlekette birliği tesis edemez. Kenan Bey «çağımızda bu bütünleşmeyi sağlamanın tek yolunun, gerçek bir parlamento, kökü millette bir parlamento olduğuna» kanidir. Kenan Bey'e göre Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de böyle bir parlamento rejimi kurulabilir :

«... İslâmın tortuları, yani bozulmadan kalan bazı kuralları, ilkeleri ve değer yargıları bile Türkiye için —kullanılabilirse— çok az ülkenin elde edebileceği bir büyük kozdur.

Kenan Bey burada, Hazret-i Ömer'le ilgili bir anekdot anlattı :

Hazret-i Ömer halife seçildikten sonra yaptığı ilk konuşmanın bir yerinde «doğru yoldan ayrılmayacağım» deyince, mesciddeki saflardan birisinden bir ses ve bir kılıç yükselmiş; bir bedevî, salladığı kılıcı kastederek; «sen onu düşünme» demiş, «doğru yoldan çıkacak olursan bu döndürür seni».

Kenan Bey, İslâm ile birlikte, eski Türk törelerinin de bu anlayışa uygun olduğunu söylüyor, Osmanlı'nın bozulmadan önce, önemli malî, mülkî, askerî kararları camilerde, cemaat önünde, tartışmaya açık tuttuğunu anlatıyordu. Ona göre, dünyanın en uzun ve köklü imparatorluğunu kuran da işte bu yönetici ve yönetilen bütünleşmesi idi (s. 134).

Bu fikirler nazarı olarak doğru sayılabilir. Fakat Kenan Bey, büyük saygı uyandırmakla beraber, gevresi ile yakın münasebet kuramayan bir tiptir. Âdeta kültürü onu, uzaktan çok sevdiği halktan uzak tutar.

«Bir gün Rahmi'ye «Dostoyevski'yi tanımayanlarla ne konuşacağım?» demişti, Dostoyevski'ye tutkundu (s. 49)».

Kenan Bey, Rahmi'yi telkinleri ile politik hayata ittikten sonra, fikirlerinin neticesini görmeden ölür.

Yazarın onu öldürmesi anlamlıdır. Zira idealist olmasına ve halkı sevmesine rağmen kültürü ile halktan ayrılan, gevresi ile ilişki kuramayan Kenan Bey'in düşüncelerini gerçekleştirilmesi imkânsızdır.

Kenan Bey'in yapamadığını Rahmi yapmaya çalışır, Kasabada

Serbest Fırkayı kurar. Rahmi kökleri halkta olan, gevresi ile canlı ilişki kuran bir tiptir. Yazar romanında onun şahsiyetini her yönü ile çok güzel işlemiştir. O kökleri halkta olan aydın tipidir. İyi niyetli ve sempattir. Romancı onu ve ailesini bize çok sevimli olarak göstermiştir. Cumhuriyet devrinde Anadolu'da Rahmi gibi birçok aydın yetişmiştir. Serbest Cumhuriyet Fırkası kapatıldıktan sonra, ancak 1946'da demokratik hareketi başlatanlar onlardır. 1950'de onlar iktidara geçmişler ve Türkiye'de ilk defa «kökü halka dayalı bir parlamento» kurmuşlar ve iktidarda buldukları müddetçe Türkiye'nin çehresini değiştirmişlerdir. Onlar daha sonra iktidardan seçim dışı müdahaleyle düşürülmüş oldukları için Türkiye'de halledilmesi güç meseleler doğmuştur.

Tarik Buğra'nın romanı, Türkiye'de yeni bir insan tipi olan, kökü toprağa bağlı aydın tipinin ilk örneğini tasvir etmesi bakımından dikkat çekicidir. Yazar içinde bulunduğu durum dolayısıyla bu tipin yaşadığı dramı anlatıyor. İyi bir insanın iyi niyeti yüzünden başına felaket gelmesi klasik trajedi konusudur. *Yağmur Beklerken*'de Rahmi, telafisi imkânsız felaketlere maruz kalmakla beraber başarısızlığa uğruyor. Romanın esas konusu, meselesi ve mesajı bence bu başarısızlıktır.

Rahmi'nin başarısızlığa uğraması, girişilen hareketin bir oyun olması sonucuna vararak, ümitsizliğe düşmesi ve toplum yerine hiç olmazsa kendisini kurtarma arzusu ile açıklanabilir. Sosyal bir hareketin başarıya ulaşması için, iyi niyet, hatta halkın o hareketi desteklemesi yeterli değildir.

«Kökü halkta olan iyi niyetli aydın tipi» de Türkiye'de demokrasi kuramayacaksa, memleketin idaresi eski tipindeki bürokratlara mı kalacaktır? Suç, halkı göstermelik icraat ile aldatan idareci zümrede mi, iyi niyetli fakat beceriksiz aydında mı, yoksa, henüz demokrasi için olgunlaşmamış ufku dar, şahsî menfaat seviyesini aşamamış halkta mı?

Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesinin başarısızlığa uğraması, ne Türk aydınını, ne de Türk halkı-

nı daha sonra yeni, daha dramik ve trajik denemelere girmekten alkoymamıştır. Fakat bu denemeler de başarısızlığa uğramıştır ve Türkiye bugün tarihinin en dramatik ve trajik günlerini yaşamaktadır. Tarık Buğra'nın romanı, tarihi bakımdan, kısa bir devreyi içine almakla beraber insanı derin olarak düşündürüyor.

Yağmur Beklerken romanı kasabada küçük bir parkın açılması ile başlıyor. Çakatataylı, kelebek kravatlı, silindir şapkalı kaymakam bey, bunu bir başarı sayıyor ve halka «aziz hemşerilerim» diye nutuk çekiyor. Fakat Rahmi'nin halk adamı amcası Rıza Efendi, bunun ne kadar boş ve gülünç bir davranış olduğunu biliyor. Buğra romanının daha ilk bölümünden itibaren idareci zümre ile halk arasındaki tezadı canlı bir örnekle ortaya koymuştur. Bu tezat roman boyunca devam eder. Serbest Fırka hareketi güya bu tezadı halletmek için ortaya çıkmış, fakat halledememiştir.

Anadolu'nun esas meselesi toprak, iklim, istihsal tarzı ile ilgilidir. Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulduğu tarihte (12 Ağustos 1930) Türkiye'de iktisadî bir bunalım vardı ve havalar kurak gitmekte idi. Rahmi mizacı itibarıyla nikbindir. Çok defa gerçeği apaçık gören ve tenkitlerini sakınmayan amcası Rıza Efendi'yi yumuşatmaya çalışır. Kenan Bey'in telkinlerine uyarak politikadan bir şey uman yegenine bu halk adamı tatlı şivesiyle :

«— Şö fırkalar da, Angara da pek mühemdir helbette... dedikten sonra ilave eder :

— Emme velâkin yöremize, böyüncü halında fırkaların da, Angaranın da cırnık hayrı dokunamaz. Bizse hayrı, böyüne böyün anca ve ganca ordan bekleriz.

Ordan derken işaret parmağını gökyüzüne kaldırmıştır. Rahmi hep gülerken içinden konuştu : Len oğlum, onu derken barnağını göğe dooru bi kaldırdı ki.. (s. 57)».

Halk adamı Rıza efendi parmağı ile Anadolu'nun gerçek meselesini ortaya koymuştur : Anadolu halkının kaderi, göğe, yani yağmura suya, bağlıdır. Yazarın romanına *Yağ-*

mur Beklerken adını vermesi bu bakımdan çok mânâlıdır. Romanında yazar politik ve sosyal konuşmaların yanı sıra tabiata, yağmura, suya büyük ehemmiyet vermiştir. Halkın yağmur bekleyişi, yağmur duası, yağmur yağdıktan sonra duyulan sevinç, bütün ayrıntılarıyla çok güzel tasvir edilmiştir. Anadolu'da halk toprak ve su meselesi yüzünden birbirine girer.

Rahmi'nin toprakları vardır. O, pompa getirmek suretiyle, şahsen su meselesini halleder. Çevresine de yardımı dokunur. Fakat sosyal meseleler, ferdi olarak halledilemez. Köyden yetişen Türk aydınları, daha sonra barajlar kurmak suretiyle bu meseleyi halle çalışırlar. Fakat mesele sade toprak ve su meselesi değildir. İnsanların ekmekten başka hak ve hürriyete, saygı ve sevgiye, rahat ve huzura da ihtiyaçları vardır. Tarık Buğra bu romanında bu meseleleri de gerektiği gibi işler. *Yağmur Beklerken*'in önemli taraflarından birini insanlar arasındaki değişik ilişkiler teşkil eder. Rahmi ailesine, akrabalarına sıkı sıkıya bağlı bir insandır. Yazar romanında Orta Anadolu ailesinin hayatını, akrabalık, dostluk ve hemşehrilik münasebetini çok güzel bir şekilde, ince, mânâlı ayrıntılar ile tasvir etmiştir.

«Rıza Efendi önce herkese tek tek merhaba dedi. İkinci merhabaya geçmeden önce, selam verdiği kimsenin yüzüne bakıyor, karşılığını bekliyor ve alıyordu. Dünyanın en önemli işi, sanki bu selamlaşmalarlardır... gören öyle sanır (s. 56)».

Tiyatroda görüldüğü üzere oturuş kalkışlar, jestler, mimikler insanların mizaçlarını, ruh hallerini, hatta hayat karşısında aldıkları tavırları aksettirirler. Tarık Buğra, romanında şahısları canlandırırken, konuşmalar kadar bunlardan da faydalanır. Denilebilir ki onun için bakış, tavır, jest ve mimik; duygu ve düşünce kadar, hatta onlardan da önemlidir. Zira insanlar bakış, jest ve mimikleri ile konuşurlar. *Yağmur Beklerken*'de bunun tipik bir örneği vardır.

Park açıldıktan sonra kasaba halkı oraya gelir, çay içer, konuşur, sohbet eder. Kasabanın perşembe

günleri kurulan pazarına gelen köylüler de parkın dışında, kaldırımlar üzerine oturmuş, kimi duvardaki parmaklıklara dayanmış, onları seyreder, parkın gramafonunda çalınan yeni şarkılar ve tangoları dinlerler. Yazar dışardan bakanlar için belki hiçbir mânâsı olmayan bu durgun görüntüden derin bir mânâ çıkarır :

«Seyredişleri veya bakışları dinleyişinden çok daha ilgi çekiciydi. Hükümet doktoru onları göstererek; — Bakar körlerle benziyorlar, dedi ve pekiştirdi de : Tıpkı öyle.

Gerçekten de köylüler gösterilen veya gösterilebilecek hiçbir tepkiyi umursamadan — hükümet doktoruna göre, kavrayamadan — dimdik bakıyorlardı insanlara dimdik ve kirpiklerini kırpmadan!

Duvara oldukça yakın bir masada, Rahmi, Rahmi'nin yeğeni, Rıza Efendi'nin oğlu Süleyman, hükümet doktoru ve savcı vardı. Üç ova köylüsü de, beş, altı adım gerilerindeki parmaklıklara abanmış, gene öyle bakıyorlardı. Süleyman, onlar işitir diye çekinir gibi mırıldandı :

— Görmüyorlar sanki, doktor bey haklı.

Arkası duvara dönük oturan Rahmi gülünce de üsteledi :

— Öyle, öyle... demin, sen gelmeden önce, ben de onlara diktim gözlerimi, dakikalarca öyle kaldık, kılları kıpırdamadı.

— Sen öyle bil, emmimin oğlu dedi Rahmi. Gene gülüyordu : Köylülerine giderken veya gidince anlatıklarını bir duysan asıl o zaman şaşarsın. Bana inanmazsan babana sor; o benden iyi tanır bunları.

Aklı yatmıyordu Süleyman'ın ötekilerin de. Rahmi anladı bunu. Anlayınca da sarı inadi tuttu ve kafasındaki büyük konuya rağmen kaptırıverdi :

— Sen öyle san, emmimin oğlu. Dilleri ayrı onların, dilleri. Hepsi de bundan ibaret. Dilleri dediysem yanlış anlama; bakışların, gülüşlerin, ellerin, kolların dillerini diyorum ben. Daha açığı mı? Onu da söyleyeyim: Sen kendini üstün gördüğün için, ya da onu küçümseyişinden böyle bakar, böyle gülersin; o da bunu kabul etmediği için senin bakışını, gülüşünü anlayamaz, nasıl karşılık vere-

ceğini bilemez; karşılığın nedir, çıkaramaz. Bak bana şimdi.

Sandalyesinin yerini birdenbire değiştirdi. Şimdi köylülerle karşı karşıya idi. Güldü :

— Ne bakıp durun len?

Adamlar kıpırdamadı. Süleyman davayı kazandığını sandı. Ama aldanıyordu; çok sabırsız davranmıştı. O gülümserken Rahmi de ekledi :

— Eğnidikli misin sen?

Adamların üçü birden doğruldu ve üçü birden cevap verdi :

— Hı.

— Ekinler nasıl orda?

Gene üçü birden, üçü de üzgün, aynı fotoğrafın üç kopyesi gibi, verdi cevabı :

— Yo be.

— Yağmadı demek?

— T'ih

— Buralar da öyle.

Üç ses birden, t'elim etmişler gibi konuştu :

— Gördük... gelirken.

— Yağar inşallah.

Gene üç ses, gene aynı anda;

— İnşallah, diye tekrarladı.

Ve en yaşlıları, tek başına ekledi :

— Her yerlere inşallah.

Rahmi Bafra Mâden paketini gösterdi :

— Çigara içen mi?

Yaşlı olan başıyla evetledi. Ötekiler;

— T'ih, dedi.

Rahmi kalktı. Parmaklığa yürüdü. Paketi yaşlıya uzattı :

— Sende kalsın.

Üçünün de gözlerinde bir şeyler yamp sönmüştü. Adam sigara paketini, incitmemek ister gibi, aldı;

— Hadî eyvallah, dedi.

Bir asker komutuydu sanki; üçü birden soldan geri dönüp, ağır ağır uzaklaştılar... hiçbir şey konuşmadan. Ancak yirmi, yirmi beş adım uzaklaştıktan sonra başladılar başlarını birbirlerine çevirip ellerini, kollarını sallamaya,

Rahmi de ondan sonra döndü masaya. Gülüyordu... sessiz sessiz ve yumuk gözlerle. Oturduktan hemen sonra;

— Ver bir sigara, dedi.

Serefsirin Sokağındaki Çeşme

Gömülmüş mermerden yalnızlığına;
Serefsirin sokağındaki çeşme...
İdamlık bir mahkûm gibi hüznümlü,
Seslenir taş gibi : Derdimi deşme!.

Selçuklu adımlar geçer, toz-duman,
Düşlerle kırk boğum, bir sokak başı:
Elini uzatsan değer zamana,
Çeşmenin içine akar gözyaşı...

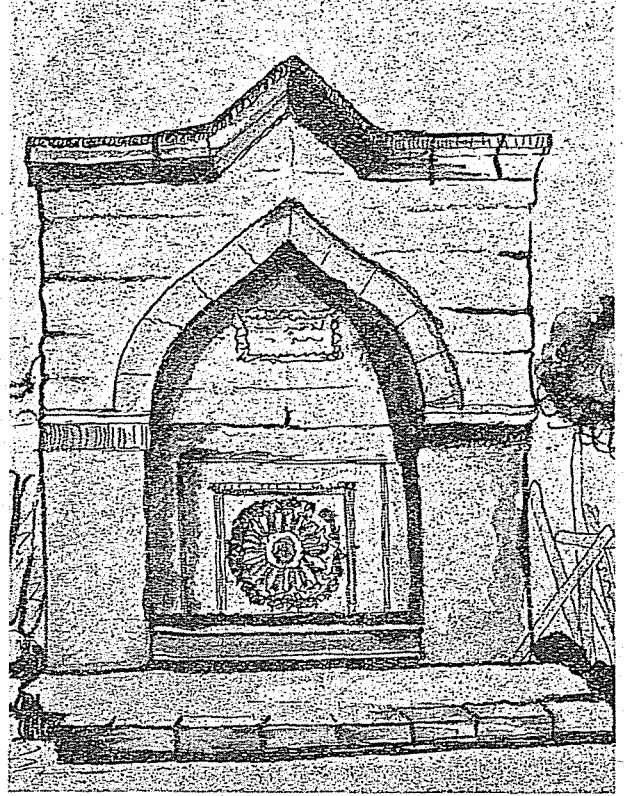
Kimler geldi, kimler geçti, kim bilir!
Bir mermer aynadır, geride kalan,
Kul anlamaz bu acı yalnızlığı,
Bakışlar hayınca, dudaklar yalan...

Düşmüş kurnalara bir pashı tarih,
Mutlu başlangıçlar, acılı sonlar.
Güneşi görmeyen bu dar sokakta,
Yükselir bir yumruk gibi betonlar...

Düğüm vuruluyor bengi-sulara,
Olacak şey mi bu, nasıl, ne zaman?
Susturuyor tam bir asrı, kazmalar,
Doğrusu çeşmenin durumu yaman...

Sorsanız dillenir, kuru dudaklar :
«Çizen böyle çizmiş bu plânları».
Ecdat yadigarı, perne-perişan,
Hak korusun, geride kalanları...

Serefsirin sokağındaki çeşme;
Okunup dirlensin, bu arzuhalim.
Yüklemeyin sırtıma veballeri,
Size örnek olsun acıklı hâlim...

Fezzi HALICI

Kime söylediği belli değildi. Kimseye bakmıyordu. Süleyman'a da. Ama Süleyman nefis Türk Ocağı paketini uzattı. Kibriti de çaktı. Rahmi, ilk dumanları savururken mırıldanıyordu :

— Acıkmışlar... Açlar, yazık. Dilenmeyi de bilmezler. Kapımızda bekleştiler. İki lokma alınca da gittiler. Anlamadın sen emminin oğlu; eşeklik edip verdim paketi... Kendimi bil... sandığım için. Bilirim ben; ayıp olmasın diye aldım paketi bilirim ben bekledikleri iki lokma iki gift laf... Hatta bir selamünâleyküm yok sayılmamak, eşya farzedilmemek : Varlıklarının, insanlıklarının kabul edildiğine inanmak. Asıl açlık bu.

Yürütecek, konuşturacak, gözlerini ferini getirecek iki lokma bu (s. 38 - 41).

Romanda politikanın, ekonominin, sosyal düşüncenin elbette büyük yeri vardır. İnsan politik, ekonomik ve sosyal bir yaratıktır. Fakat roman bir politika, ekonomi ve sosyoloji kitabı değildir. İnsanlar romanlarda ilmi eserlerde olduğu gibi soyut olarak değil, gerçek hayatta olduğu gibi somut olarak gözükürler. Denilebilir ki, bir romanın başarısı da bununla ölçülür. Roman, hayati kelimelerle canlandırma sanatıdır. Hayat ne kadar «somut» ve «karmaşık» ise roman da öyle olmalıdır. Tarık Buğra'nın romanı bu

bakımdan başarılıdır. Orada, Anadolu insanının hayatına tesir eden bütün âmiller, zengin, karmaşık ve somut bir şekilde ortaya konulmuştur.

Tarık Buğra'nın romanında dikkati çeken yönler, kompozisyon bakımından ölçülü oluşu, berrak, aydınlık, sıcak üslûbudur. Her kelime ve cümlesi insanın boğazına çalır gibi takılan öz Türkçeci ve devrik tümcesi yazarlardan sonra, Tarık Buğra'nın romanını okuyanlar, kaybordu sanılan güzel Türkçenin tadını tadacaklardır. Ben Tarık Buğra'nın bu romanını okurken, hem Türkiye'nin meseleleri üzerinde derin derin düşündüm, hem de büyük bir zevk aldım.